vinių neatmetama galimybė, kad kai kurie kapai gali būti ir kiek ankstyvesni. Tam neprieštarautų 2015 m. tyrimų metu aptikti kapai, datuoti XVIII–XIX a. 2016 m. surinkti pavieniai žmonių kaulai pagal Justinos Kozakaitės (VU) atliktus antropologinius tyrimus priklausė mažiausiai 8 asmenims. Visi 2015 ir 2016 m. aptikti žmonių kaulai ir palaikai perlaidoti šventoriaus ištirtoje PR dalyje.

Atsižvelgiant į duomenų visumą, darytina prielaida, kad teritorija arčiau bažnyčios galbūt mažiau perkasta ir toje vietoje yra tikimybė aptikti daugiau laidojimo kriptų, ankstesnių kapų ir mažiau suardytą kultūrinį sluoksnį, kurio tyrimai suteiktų vertingos informacijos apie bažnyčios statybos ir rekonstrukcijos etapus.

The Churchyard of the Church of St John the Baptist in Lapės

The 2015 investigation in the churchyard of the Lapės (Kaunas District) Church of St John the Baptist, which has been known since 1639 was continued in 2016 with the excavation of six trenches (127.7 m^2) at the site of a future surface water sewer network. The trenches were excavated down to the planned depth of 1.1–1.6 m, during which a disturbed 20th-century cultural layer was recorded in almost all of the trenches. Only in trench 5 to the W of the church was a disturbed storage pit with rubble discovered. It is likely that this pit was created in restoring the church after the mid-17th-century war, when the building was badly damaged. The pit contained several sherds of household pottery, a stove tile, glass artefacts, and floor tiles. The most interesting find was a fragment of the church's bell (Fig. 1). The contours of 15 grave pits were unearthed in the N, NW, and NE parts of the churchyard. The burials were not excavated and should date to the 19th–20th centuries.

Vytautas Urbanavičius

Vilniaus arkikatedros pietinė nava

1984–1985 m. Vilniaus katedroje vykusių archeologinių tyrimų (A. Lisanka) metu rasta kripta 4, kuri, manoma, mūryta XX a. pradžioje, po 1931 m. potvynio vykusių katedros remonto darbų. Tada atradus kriptą su karaliaus ir didžiojo kunigaikščio Žygimanto Augusto dviejų žmonų – Elžbietos Habsburgaitės ir Barboros Radvilaitės bei karaliaus Aleksandro Jogailaičio karstais, buvo pasklidęs gandas, neva kartu rasti ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto palaikai. Katedros gelbėjimo komitetas šį gandą specialiu komunikatu paneigė, tačiau panašiu metu sumūryta ir 1985 m. atrasta kripta su joje perlaidotais palaikais kėlė visokių spėlionių. Iškelta hipotezė, kad joje galėjo būti perlaidotas Lietuvos didysis kunigaikštis Vytautas (Urbanavičius V., Vytauto Didžiojo kapavietės. Nauja hipotezė, *Kultūros barai*, 2011, nr. 1, p. 81–90).

Siekiant hipotezę patvirtinti arba paneigti, 2016 m. katedros P navoje ties antruoju pilioriumi iš P pusės per 1985 m. įrengtą betoninį ventiliacijos kanalą, grindyse išardžius 90x60 cm dydžio angą, dar kartą patekta prie kriptos 4 V sienutės (1, 2 pav.). Atvėrus kriptą joje rasti 1985 m. į baltą audeklą suvynioti ir į karstelį įdėti palaikai. Karstelis nuo drėgmės sutrūnijęs. Kartu su palaikais aptiktas į plastikinę įmautę įdėtas apiręs 1985 m. kovo mėnesį specialiai palaikų perlaidojimui parašytas raštas, kuriame buvo tuometinių antropologinių tyrimų rezultatai (tyrė G. Česnys). Rašte užfiksuota, kad kriptoje rasti jauno, maždaug 40 m., vyro ir apie 60 m. amžiaus nenustatytos lyties asmens palaikai. Taip pat pažymėta, kad vyresnio asmens

1 pav. Vilniaus katedros kriptos 4 vaizdas iš V. M. Kaminsko nuotr.

Fig. 1. Crypt 4 in Vilnius Cathedral, as seen from the W.

palaikai į kriptą negrąžinti. 2016 m. tyrimų metu aptiktų palaikų antropologinę analizę pakartotinai atliko VU Medicinos fakultete prof. Rimanto Jankausko vadovaujama tyrėjų grupė (doc. dr. Ž. Miliauskienė ir doktorantė J. Kozakaitė). Šį kartą palaikų lyties jau nebuvo įmanoma nustatyti, dėl amžiaus – patvirtintos ankstesnės tyrimų analizės duomenys – daugiau kaip 40 m. Iš kaukolės skliauto dešinės pusės momenkaulio paimti 3 po 4 g sveriantys mėginiai laboratoriniams tyrimams. Poznanės universiteto laboratorijoje vienas mėginys datuotas tarp 1470 ir 1640 m. Nustatyta, kad kriptoje palaidoto individo duomenys neatitinka spėjamo asmens kriterijų. Iškeltoji hipotezė nepasitvirtino.

The South Nave of Vilnius Cathedral

During the 1984–1985 investigation in Vilnius Cathedral, crypt 4, which was bricked up in the early 20th-century after the flood of 1931, was found. It had been conjectured that

2 pav. Vilniaus katedros kriptos 4 vidus – 1985 m. perlaidoto karsto liekanos iš V. M. Kaminsko nuotr.

Fig. 2. Inside crypt 4 in Vilnius Cathedral: the remains of the coffin re-entombed in 1985, as seen from the W.

it contained the remains of Grand Duke Vytautas (1392–1430). In 2016, the crypt was reopened (Figs. 1, 2). It was determined that the remains belonged to a male over 40 years of age who lived between 1470 and 1640. Thus the hypothesis was not confirmed.

Pavel Vutkin

Vilniaus Dievo Motinos Ėmimo į Dangų soboro šventorius

2016 m. vykdyti detalieji tyrimai Vilniuje, Išganytojo, Bokšto gatvių rekonstrukcijų vietose bei Maironio gatvės sklype 14 prie Vilniaus Dievo Motinos Ėmimo į Dangų soboro. Bendrai ištirta 12 2x2 m dydžio šurfų (bendro 48 m^2 ploto) bei 16 įvairaus dydžio perkasų (bendro maždaug 1100 m^2 dydžio).

Išganytojo–Maironio gatvių atkarpoje archeologiniai tyrimai vyko keletą kartų. 1960 m. S. Lasavickas ir R. Legaitė apžiūrėjo žemės kasimo darbus inžinerinių tinklų ir kitokių statybų vietose: Maironio gatvėje prie stačiatikių soboro ir Bokšto bei Malūnų gatvėse. Prie cerkvės PR kampo iškastoje duobėje, maždaug pamatų apačios gylyje aptikta nenustatyto laiko palaidojimų, neaiškaus pastato kampas ir grindinio liekanų (*VAA*, f. 5, a. 1, b. 302). 1986–1987 m. atlikti žvalgymai dabartinės Maironio gatvės viduryje (*LIIR*, f. 1, b. 1366). Daugelyje vietų įžemis aptiktas 1,5–2 m gylyje. Ties dabartinių Išganytojo ir Maironio gatvių sandūra aptikta apie 1,5–2 m pločio neaiškaus mūro liekanų. Jo apačia pasiekta 3 m gylyje. Tyrėjai spėjo, kad tai gali būti miesto gynybinės sienos liekanos. 2012 m. vykdyti žvalgymai dujotiekio rekonstravimo vietose Maironio, Latako, Bokšto, Išganytojo, Savičiaus gatvėse bei kiemuose (*ATL 2013 metais*, 2014, p. 516–524). Žvalgymų metu iki projektinio gylio fiksuoti XX a. II pusės – XXI a. pradžios suardyti sluoksniai, suformuoti klojant dujotiekį. Bokšto gatvėje archeologai intensyviausiai tyrinėjo 6 ir 10 kiemus. Bokšto g. 6 žvalgomieji tyrimai vyko 2005 m. (*ATL 2005 metais*, 2006, p. 350–353). Ištirti 7 bendro 67 m^2 ploto šurfai. Fiksuotas nuo 1,8 iki 7,2 m storio kultūrinis sluoksnis, datuotas XIV–XIX a. R kiemo V dalyje aptikti karstuose palaidotų žmonių palaikai. 2006–2007 m. tyrimus tęsė R. Jonaitis (*ATL 2008 metais*, 2009, p. 148–157). Ištirtas 1539 m^2 plotas, rastas iki 7,7 m storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XIV a. viduriu – XX a. Aptiktos XIV a. I pusės – vidurio stačiatikių kapinės – rasta ir ištirta 60 palaidojimų. 2009 m. buvo tiriami XIII a. pabaigos – XV a. pradžios palaidojimai. 2010 m. kieme ištirtas 787 m^2 plotas (*ATL 2010 metais*, 2011, p. 129–134), 2011 m. – dar 661 m^2 (*ATL 2011 metais*, 2012, p. 154–160). Minėti tyrimai leido tiksliai nustatyti senkapio R ribos atkarpą bei patikslinti centrinę senkapio dalį. 2012 m. kiemo V dalyje, šalia Išganytojo gatvės ištirtas 406 m^2 plotas (*ATL 2012 metais*, 2013, p. 199–204). Nustatytos senkapio R bei P ribos. Ištirti kapai datuoti XIII–XIV a. 2014 m. ištirta dar 40 kapų, datuotų XIII a. II puse – XV a. pradžia (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 175–180).

Bokšto g. 10 žvalgyta 1983 m. (*LIIR*, f. 1, b. 1112). Ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas datuotas XVI–XVII a., tačiau daugumoje vietų jis sunaikintas XIX–XX a. II pusėje. 2014 m. žvalgytas apie 500 m^2 plotas, fiksuoti tik piltiniai sluoksniai (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 629). Tais pačiais metais papildomai žvalgytas dar apie 930 m^2 plotas (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 629). Daugiausia fiksuoti vėlyvi XX a. suformuoti sluoksniai. 8 m gylyje rasta Vilniaus gynybinės sienos liekanų. 2015 m. detaliųjų tyrimų metu ištirtas 929,5 m^2 plotas.